

Néhány gondolat a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásáról Japánban

Jelen tanulmány a fogvatartottak foglalkoztatását mutatja be Japánban, de kitér a reszocializáció egyik fontos elemére, a külvilággal való kapcsolattartásra, valamint a fogvatartottak rehabilitációját elősegítő, az egészségügyi ellátással kapcsolatos rendelkezésekre is.

Büntetések a japán Büntető Törvénykönyvben¹

A japán Büntető Törvénykönyv alapján a főbüntetések a következők: halálbüntetés, munkavégzéssel egybekötött szabadságvesztés, munkavégzéssel egybe nem kötött szabadságvesztés, pénzbüntetés, munkavégzéssel egybe nem kötött kisebb tárgyi súlyú bűncselekmény miatt kiszabott szabadságvesztés, míg mellékbüntetés a csekély összegű pénzbüntetés elkobzással.²

A munkavégzéssel egybekötött szabadságvesztés lehet határozott idejű vagy életfogytig tartó. Amennyiben határozott idejű, akkor tartama nem lehet kevesebb egy hónapnál, de nem lehet több 20 évnél. A munkavégzéssel egybe nem kötött szabadságvesztésre ugyanezek a rendelkezések vonatkoznak annyi különbséggel, hogy nincs munkavégzési kötelezettsége a fogvatartottnak.³

A japán börtönrendszer sajátosságai

Japánban a büntetés-végrehajtási intézet kifejezést használják a börtönökre, a fiataikorúak börtönére és az ún. fogva tartó házakra. Utóbbiakban leginkább olyan előzetesen letartóztatottak vannak, akik az ítéletükre várnak. 2011 áprilisában 62 börtönt, 7 fiataikorúak börtönét és 8 fogva tartó házat számláltak. Ezek az intézetek az Igazságügyi Minisztérium irányítása alatt állnak.⁴

A börtönök két típusát különböztethetjük meg: a felnőttek és a fiataikorúak börtönét. Az utóbbi a törvény alapján a 20. életévüket be nem töltött fiatalok börtöne, de a gyakorlatban a 26 év alattiakat helyezik itt el.

A befogadási eljárás során a következő főkategóriákba sorolják a fogvatartottakat:

1 A japán Büntető Törvénykönyvről szóló 1907. évi XLV. törvény büntetésekről szóló II. fejezete

2 Japán Büntető Törvénykönyv 9. §

3 Uo. 12–13. §

4 Correction Bureau Ministry of Justice: Penal institutions in Japan. Kasumigaseki, Chiyoda-ku, Tokyo, 2011. 5. p. - <http://www.moj.go.jp/content/000079580.pdf>

- „A”: ide az a fogvatartott kerül, aki nem súlyos bűncselekményt követett el, nem külföldi, nem fiatalkorú, illetve nem fiatalabb 26 évnél és nincs mentális vagy testi fogyatékosága.
- „B”: ebbe a kategóriába azok kerülnek, akik súlyos bűncselekményt követtek el, de nem külföldiek, nem fiatalkorúak és nem fiatalabbak 26 évnél, illetve nem rendelkeznek mentális vagy testi fogyatékosággal.
- „JA”: ez a kategória szolgál azon fiatalkorúak számára, akik által elkövetett bűncselekmény nem minősül súlyosnak.
- „JB”: ebbe a kategóriába kerülnek a súlyos bűncselekményt elkövetett fiatalkorúak.
- „YA”: akik nem töltötték be 26. életévüket és nem súlyos a bűncselekményük.
- „YB”: azoknak a 26. életévüket be nem töltött személyeknek a kategóriája, akik súlyos bűncselekményt követtek el.

2010-ben 16 777 fogvatartottat az „A”, 30 425-öt a „B”, 13-at a „J” és 2 787-et az „Y” kategóriában helyeztek el.⁵

Japánban a Fuchu börtön a legnagyobb, amelynek van egy kifejezetten a külföldi fogvatartottak számára elkülönített részlege, illetve néhány angol tolmácsot is foglalkoztatnak az intézetben. A büntetés-végrehajtási intézetbe érkezést egy 2–3 hetes olyan időszak követi, amely alatt az elítélt megismerheti az intézet valamennyi szabályát. Erről egy angol nyelvű tájékoztatót is kap a külföldi elítélt. A börtönben kötelező a munkavégzés azoknak, akiket munkavégzéssel egybekötött szabadságvesztésre ítélték. A napi 8 órás munka alatt 3 szünet van, ezek közül az egyik az ebédszünet.

Fuchuhoz hasonlóan az Osaka, Wakayama és Tochigi börtönnek is van a külföldiek számára elkülönített része, s ezekben az intézetekben is hasonlóan alakulnak a szabályok. A külföldi fogvatartottaknak lehetősége van arra is, hogy rizs vagy kenyér alapú diétát kérjenek, vagy ha vallási oka van a diétának, illetve ha allergiás a fogvatartott, akkor sertéshús nélküli étrend vagy vegetáriánus diéta is biztosított. A Japánra jellemző szigor alapján csak egy alkalommal lehet kérni a diéta módosítását.⁶

Egy tipikus börtönnap Japánban⁷

Egy tipikus nap a japán börtönökben a következőképpen néz ki. A fogvatartottak reggel 6:45-kor kelnek. A reggeli tisztálkodást névsorolvasás követi, amelynek

5 Kenji WADA – Akihito TODA – Tomura KAZUKI: *The effect of Job Training Programs at a Juvenile Correctional Facility in Japan*. Working Paper Series, Columbia Business School, May 2012, No. 303. 6–7. p. – file:///C:/Users/user/Downloads/WP_303%20(1).pdf

6 Guidance for British Nationals Arrested in Japan. Last Updated on 22 February 2013. 14–15. p. – https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/144011/Japan_Prison_Pack.pdf

7 Correction Bureau Ministry of Justice: i. m. 11. p.

célja annak ellenőrzése, hogy történt-e szökés az intézetből. Ugyanakkor ezalatt történik meg a fogvatartottak mentális és fizikális egészségének napi ellenőrzése is. A reggelit követően kezdődik a munka. A fogvatartottaknak munkaruhába kell átöltözniük, melynek során motozásra is sor kerül. Ennek célja annak vizsgálata, hogy van-e tiltott tárgy az elítéltnél, továbbá az aktuális egészségügyi állapotot is felmérik. A börtönmunka 8:00-kor kezdődik és kb. 16:40-ig tart. A munkát követően visszatérnek a zárkájukba, és a reggeli rutinnak megfelelően a névsor-olvasás is megtörténik. Ezt és a vacsorát követően, 18:00 órától van lehetőségük a fogvatartottaknak szabadidős tevékenységekre. Ennek részeként televíziót nézhetnek, rádiót hallgathatnak, de sokan ezt az időszakot használják ki arra, hogy elolvassák a hozzátartozójuktól kapott levelet, vagy éppen válaszoljanak arra. A fogvatartottak napja 21:00-kor ér véget.

A fogvatartottak munkáltatása Japánban

Annak a fogvatartottnak, akit Japánban munkavégzéssel egybekötött szabadságvesztésre ítélték („sentenced to imprisonment with work”), kötelező munkát végeznie. Önkéntes munkavégzés pedig azok számára biztosított, akiket munkavégzéssel egybe nem kötött szabadságvesztésre ítélték („sentenced to imprisonment without work”). A fogvatartottak a munkavégzés részeként szakképzésre is jelentkezhetnek, illetve részt vehetnek kézműves munkákban (mint például festészet, varrás, asztalosmunkák), vagy segíthetnek az intézet fenntartásában is (pl. főzés, takarítás).

Három szakképzési típus közül választhatnak a fogvatartottak az egyes intézetekben: általános, csoportos és belső szakképzéseken való részvételre van lehetőség. Általános szakképzés nyolc börtönben van: a Yamagata, a Fukui, a Yamaguchi és a Matsuyama Börtönökben, illetve a Hakodate, a Kawagoe, a Nara, és a Saga Fiatalkorúak Börtönében. Csoportos szakképzésre minden regionális büntetés-végrehajtási központban sor kerül, míg a belső szakképzések elérhetőek valamennyi intézetben az arra alkalmas fogvatartottak számára.

A legtöbb munkavégzés az intézeten belül történik, de külső munkavégzésre is van mód, sőt magáncégekkel való együttműködésre is van lehetőség (lásd lentebb). 2012 májusában 4 intézetből ugyanakkor mindösszesen 10 fogvatartott vett részt bv. intézeten kívüli munkában. 2011-ben 66-féle szakképzést kínáltak az intézetek: így többek között hegesztő tanfolyam, autókARBANTARTÓ-képzés is elérhető volt.⁸

8 White paper on crime 2012. Part 2: Treatment of Offenders. Chapter 4: Correction adult offenders. Section 2: Treatment of inmates, etc. 2. Work. - http://hakusyo1.moj.go.jp/en/61/nfm/n_61_2_2_4_2_2.html

A japán Büntetés-végrehajtásról szóló törvény⁹ fekteti le a fogvatartottak munkáltatásának alapvető szabályait.¹⁰ Így többek között azt, hogy a börtön igazgatójának kell meghatároznia a napi munkaidőt, és azokat a napokat, amikor nem történik munkavégzés. Ezeknek összhangban kell lenniük az Igazságügyi Minisztérium által kibocsátott rendeletben meghatározott standardokkal. Az igazgatónak továbbá meg kell határoznia a szükséges intézkedéseket a biztonsággal és a munkáltatásban részt vevő fogvatartottak egészségével kapcsolatban.

Napi 8 órában történik a fogvatartottak foglalkoztatása. Nemzeti ünnepnapokon, szombaton és vasárnap, szilveszterkor, újév napján nem lehet munkáltatni az elítélteket, kivéve az olyan munkákat, amelyek nélkülözhetetlenek (pl. főzés).¹¹

Néhány olyan fogvatartott, aki szigorú magánelzárását tölti, a munkáját is zárkájában végzi.

A börtönélet többi aspektusához hasonlóan a munkáltatás szabályai is nagyon szigorúan szabályozottak Japánban. Aki részt vesz a munkavégzésben, kizárólag csak a saját munkájára figyelhet. Nem tarthat szemkontaktust sem más fogvatartottal, sem az őrkkel és a beszélgetés is tilalmazott és büntethető.¹²

Körülbelül 36 olyan üzlet van Japánban, amely kifejezetten a börtönökben készített termékeket árusítja. Így a kedvelt termékek közé tartoznak pl. a Kofu Börtönben készített pingvin babák, a Hakodate Fiatalkorúak Börtönéből való „goku-maru” válltáskák, a Yokosila Börtönben gyártott szappanok és az Ichihara Börtönben készített szójaszósok is. A fogvatartottak számára ez a munkavégzés azzal az előnnyel járhat, hogy különböző képességeket sajátíthatnak el, mint például a famegmunkálást, a ruhakészítést, a bőrmunkákat.¹³

Munkáltatás a büntetés-végrehajtási intézeten kívül¹⁴

A büntetés-végrehajtási intézeten kívüli munkáltatás keretében a bv. intézet igazgatója engedélyezheti a fogvatartottak számára az ilyen jellegű munkavégzést. Ennek lényege, hogy megállapodás születik az intézet és a vállalkozó között, különös tekintettel a munka típusára, a munkaidőre, a biztonságot és a fogvatartott egészségét biztosító szükséges intézkedésekre és más olyan tényezőkre, amelyek szükségesek az intézeten kívüli munkáltatás végrehajtásához. A börtön igazgató-

9 Az 1908-as japán büntetés-végrehajtási törvényt 2005-ben teljes revízió alá vonták, s az új törvény [Act on Penal Detention Facilities and Treatment of Inmates and Detainees. Act No. 50 of May 25, 2005. (továbbiakban: Japán Büntetés-végrehajtásról szóló törvény)] 2006. május 24-én lépett hatályba. Correction Bureau Ministry of Justice: Penal institutions in Japan. Kasumigaseki, Chiyoda-ku, Tokyo, 2011. 3. p. - <http://www.moj.go.jp/content/000079580.pdf>

10 A munkáltatásra vonatkozó szabályok a japán büntetés-végrehajtási törvény 95. szakaszában találhatóak.

11 Lásd 8-as lábjegyzet.

12 Human Rights Watch: Prison conditions in Japan. 1995. 16. p., xvi-xvii. p. -<http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/JAPAN953.PDF>

13 <http://factsanddetails.com/japan/cat22/sub147/item2916.html> (letöltés: 2014.03.10.)

14 Japán Büntetés-végrehajtásról szóló törvény 96. §

ja határozza meg azokat a szabályokat, amelyeket a fogvatartottnak be kell tartania az intézeten kívüli munkavégzéssel kapcsolatban.

Ezek a szabályok tartalmazzák azt, hogy a fogvatartottnak a kijelölt útvonalon kell haladnia és meghatározott közlekedési eszközöket kell használnia; meghatározott időpontban kell visszatérnie az intézetbe; törvényes ok nélkül nem léphet be a munkahelyen kívüli más helyre; be kell tartania a vállalkozó munkavégzéssel kapcsolatos utasításait; illetve nem léphet kapcsolatba törvényes ok nélkül más személyekkel. Amennyiben nem tartja be a szabályokat a fogvatartott, akkor az igazgató felfüggesztheti az intézeten kívüli munkáltatását.

Munkahelyi balesetek miatti kártérítés¹⁵

A japán büntetés-végrehajtási törvény a munkahelyi balesetek miatti, az elítéltet vagy családját megillető kártérítésről is rendelkezik.

Abban az esetben, ha a fogvatartott a munkavégzés során életét veszti, a börtön igazgatójának kompenzációt kell fizetnie a gyászoló családnak.¹⁶

Ha az elítélt sérülést szenved vagy megbetegszik, illetve mozgáskorlátozottá válik, akkor az ő részére kell kifizetni a kompenzációt. Ha viszont az elítélt szándékosan vagy súlyos gondatlanságból szerez sérülést vagy betegszik meg, akkor az intézet igazgatója mérlegelhet, hogy megtagadja a kártérítés fizetését, vagy részben fizeti ki azt.¹⁷

A kártérítés összege a Munkajogi Törvény¹⁸ szerint a következőképpen alakul. Abban az esetben, ha a munkavállaló sérülése vagy betegsége a munkavégzés során következik be, akkor a szükséges orvosi kezeléseket a munkáltatónak saját költségén kell biztosítani, vagy viselnie kell az orvosi ellátások költségét. A munkáltatónak a munkavállaló átlagos bérének 60%-áig kompenzációt kell fizetnie a munkavállaló távolléte idejére, ha a sérülése vagy betegsége miatt nem tud dolgozni.¹⁹

Ha a munkavállalónak testi fogyatékosága keletkezik, akkor a munkáltatónak – tekintettel a fogyatékoság súlyára – kártérítést kell fizetnie a keletkezett fogyatékoság miatt, amelyet úgy kell meghatározni, hogy a törvényhez mellékelte táblázatban található megfelelő számmal kell beszorozni az átlagkeresetet.²⁰

Ha a munkavállaló életét veszti a munkavégzés során, akkor a gyászoló családot illeti meg a kártérítés összege, ami egyenértékű azzal az átlagjövedelemmel, amit a munkavállaló több mint 1000 napra kapott volna. Emellett a munkáltató 60 napi átlagkeresetet meghaladó összeggel járul hozzá a temetési költségekhez.²¹

15 Uo. 100. §

16 Uo. 100. § (1) bek.

17 Uo. 100. § (2) bek.

18 Labor Standards Act (továbbiakban: Japán Munka Törvénykönyve), Act No. 49 of 1947

19 Japán Munka Törvénykönyve 75. § (1) bek. és 76. § (1) bek.

20 Uo. 77. §

21 Uo. 79–80. §

Amennyiben az elítélt az elszenvedett sérülésből vagy betegségből a szabaddulásakor gyógyul meg, ha a sérülés vagy betegség természete, foka vagy más aspektusa alapján indokolt, a börtön igazgatója speciális kompenzációt adhat az elítéltnak.²²

Időskorú fogvatartottak és munkáltatásuk Japánban

Japánban a népesség gyorsabban öregszik, mint bárhol máshol a világon, így igaz ez a börtönnépességre is. Bár az idősödő börtönnépesség problémája nem egyedüli Japánban, de gyorsabb tendencia figyelhető meg más államokhoz képest. Azoknak az elítélteknek a száma, akik betöltötték a 60. évet vagy afeletti életkort, 1999 végétől 2009 végéig 4 154-ről 10 333-ra nőtt.²³

A legtöbb esetben az időskorúak nem erőszakos bűncselekményeket követnek el, így inkább kisebb súlyú lopást, pl. bolti lopást.²⁴ Japán társadalmára különösen jellemző, hogy a szabadságvesztés miatti megbélyegzés következtében a családtagok megszakítják a kapcsolatot a bebörtönzött hozzátartozójukkal, ami nagyon káros hatással van az idős fogvatartottakra.²⁵

Japánban egyetlen olyan börtön van, amelynek egy emeletét kísérleti jelleggel kifejezetten az idős fogvatartottak szabadságvesztés-büntetésének végrehajtására alakították ki: ez az Onomichi Börtön.²⁶

A legtöbb ide kerülő fogvatartott pénzügyi helyzetének megoldásában bízva bolti lopást vagy egyéb lopást követett el. Az elítélteknek kb. fele visszaeső, akik azért követettek el lopást, hogy visszakerüljenek a relatíve biztonságot nyújtó börtönbe, amely menedéket jelent számukra, ahol napi háromszori étkezésben és heti kétszeri fürdésben részesülnek. További adalék, hogy ebben a börtönben a fogvatartottak több mint fele szenved valamilyen elmebajban.²⁷

Minden fogvatartott számára kötelező a munkavégzés, még azoknak is, akiknek az életkora meghaladta a nyugdíjkorhatárt. A többi fogvatartottal ellentétben azonban az időskorú fogvatartottak napi hat órát dolgoznak. Ugyanakkor a számukra kijelölt munkák könnyebbek, így pl. papírt válogatnak, vagy egyéb kézműves feladatot látnak el.²⁸

22 Japán Büntetés-végrehajtásról szóló törvény 100. § (4) bek.

23 CORRECTION BUREAU MINISTRY OF JUSTICE: i. m. 9. p.

24 UNITED NATIONS OFFICE ON DRUGS AND CRIME: *Handbook on prisoners with special needs*. New York, 2009. 125. p.

25 Uo. 128. p.

26 JEREMY SUTTON-HIBBERT: *Aging Japanese Prisoners*. Forrás: <http://prisonphotography.org/2012/08/02/jeremy-sutton-hibbert-aging-japanese-prisoners/> (letöltés: 2014.02.28.)

27 *Japanese prisons face swelling elderly population*. Forrás: <http://www.foxnews.com/world/2010/12/05/japanese-prisons-face-swelling-elderly-population/> (letöltés: 2014.02.28.)

28 Uo.

Fiatalkorú elkövetők és munkáltatásuk Japánban

A fiatalkorúakra vonatkozó törvény²⁹ alapján a fiatalkorúval szemben kiszabott szabadságvesztés-büntetést Japánban a speciálisan a fiatalkorúak számára létesített börtönben, vagy a börtön fiatalkorúak számára elkülönített részében, illetve fogdában („detention facility”) kell végrehajtani.³⁰

Fiatalkorú alatt azt a személyt kell érteni, aki 14. életévét már betöltötte, de a 20. életévét még nem. 1990-hez képest a fiatalkorú elkövetők száma jelentősen csökkent Japánban. Legtöbbjük lopást követett el, 2011-ben (47 776 fő), de jellemzőek az erőszakos bűncselekmények is.³¹

A fiatalkorúakra vonatkozó törvény nagyon szűkszavúan rendelkezik a szabadságvesztés végrehajtásáról. Azon túl, hogy fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézetében vagy a büntetés-végrehajtási intézet elkülönített részlegén kell végrehajtani a fiatalkorúak szabadságvesztés-büntetését, még annyit rögzít, hogy a fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézeteiben a fiatal 26. életévének betöltéséig töltheti büntetését. Továbbá: annak ellenére, hogy a Büntető Törvénykönyv szerint büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani a munkavégzéssel egybekötött vagy egybe nem kötött szabadságvesztést, ha a bíróság egy 16. életévét be nem töltött fiatalkorút ítél szabadságvesztésre, akkor mindaddig, amíg nem tölti be a 16. életévét, a büntetés fiatalkorúak szakiskolájában is végrehajtható.³²

A szakiskolának a fiatalkorúak életkora, fizikai és mentális állapota, illetve a bűnözés foka szerint négy típusa van:

Az első, ahová azok a fiatalok kerülnek, akik általában betöltötték a 12. életévüket, de a 16.-at még nem, és nem küzdenek semmilyen súlyos mentális vagy testi fogyatékossgal. A második, ahová a 16. életévüket betöltött, de 20. életévüket még be nem töltött olyan fiatalok kerülhetnek, akiknek nincs komoly testi vagy szellemi fogyatékossga. Speciális szakiskola van azok számára, akik 16 évesek vagy annál idősebbek, de 23. életévüket még nem töltötték be, továbbá nincs súlyos testi vagy szellemi fogyatékossguk, de komoly bűnügyi háttérrel rendelkeznek. Továbbá általában ide kerülnek azok a szabadságvesztésre ítélt fiatalok, akik még nem töltötték be 16. életévüket. Végül a negyedik típusa a szakiskoláknak, ahová a 12. életévét betöltött, de 26. életévét be nem töltött komoly testi vagy szellemi fogyatékossgal rendelkezők kerülhetnek.³³

A fiatalkorú fogvatartottnak akkor kötelező munkát végeznie, ha a munkavégzéssel egybekötött szabadságvesztését büntetés-végrehajtási intézetben kell letöltenie. Amennyiben viszont 16. életévét nem töltötte be, és így lehetősége van

29 Juvenile Act (továbbiakban: Japán Fiatalkorúakról szóló törvény), Act No. 168 of July 15, 1948.

30 Japán Fiatalkorúakról szóló törvény 56. § (1) bek.

31 <http://www.stat.go.jp/english/data/nenkan/1431-25.htm> (letöltés: 2014.02.28.)

32 Japán Fiatalkorúakról szóló törvény 56. § (2)-(3) bek.

33 *White paper on crime 2012*. Part 3: Trends with Juvenile Delinquencies and Treatment of Juvenile Delinquents. Chapter 2: Treatment of Juvenile Delinquents. Section 4: Treatment in a Juvenile Training School. - http://hakusyo1.moj.go.jp/en/61/nfm/n_61_2_3_2_4_2.html

arra, hogy szakiskolában töltsen le a kiszabott büntetését, akkor ott nem vetik alá a kötelező munkavégzésnek, hanem korrekciós nevelésben részesül.³⁴

Szabadidős tevékenységek

Olvasás

A japán börtönökben az egyik legfontosabb szabadidős-tevékenység az olvasás. E kiemelt szerepet támasztja alá, hogy az egyes könyvekhez való hozzáférésre külön szabályozás vonatkozik a büntetés-végrehajtási törvényben.

Az intézeteknek biztosítaniuk kell a megfelelő lehetőségeket az olvasásra. Amellett, hogy a börtönökben vannak újságok és könyvek, a fogvatartottaknak engedélyezett, hogy azt a könyvet vagy más olvasnivalót is olvassák, amit maguk vásároltak, vagy amit az intézeten kívüli személytől kaptak.³⁵

Ugyanakkor a japán börtönök nem foglalkoztatnak hivatásos könyvtárosokat, és csak bizonyos olvasmányok állnak az intézetek rendelkezésére. Nincsenek könyvtárak a büntetés-végrehajtási intézetekben, és a könyvek elszórtan találhatóak meg, így például a munkaterületeken és a lakóegységeken, zárkákban is. Ezért nincs hatásos ellenőrzés az olvasmányok felett. A fogvatartottak általában vagy maguk vásárolták a könyveket, vagy ajándékba kapták a családjuktól, illetve barátaiktól.³⁶

Ilyen könyvekhez vagy más olvasnivalóhoz való hozzáférést a börtön igazgatója többek között akkor tilthatja meg, ha fennáll a kockázata, hogy a hozzáférés engedélyezése a rend és a fegyelem zavarát okozná az intézetben, illetve, ha fennáll a veszélye, hogy az elítélt ezzel akadályozza a megfelelő korrekciós kezelésének a végrehajtását, vagy az előzetesben lévő személy esetén fennáll annak a kockázata, hogy megsemmisítené a bizonyítékokat.³⁷

A külföldi fogvatartottaknak vagy a büntetés-végrehajtási intézet szerzi be az anyanyelvű könyveket és más olvasnivalókat, vagy azokat a közeli könyvtárak, illetve nagykövetségek adományozzák a börtönök részére. Az elszigeteltség érzését enyhítheti a nemzeti nyelvükkel való kapcsolat fenntartása.³⁸

Az általános olvasmányok szabadon elérhetőek a munkaterületeken és a zárkákban, míg a speciálisak egy ellenőrzött környezetben, mégpedig a börtön-személyzet felügyelete alatt állnak. Az olvasmányok célja, hogy előmozdítsák a műveltséget és a tanulást; jogi tájékoztatást adjanak; segítsék a szabadidő eltöltését és szakképzési, illetve életpályával kapcsolatos információkat adjanak.

34 *White paper on crime 2012*. Part 3: Trends with Juvenile Delinquencies and Treatment of Juvenile Delinquents. Chapter 3: Criminal Procedure for Juveniles. Section 3: Juvenile Inmates. - http://hakusyoi.moj.go.jp/en/61/nfm/n_61_2_3_3_0.html

35 CORRECTION BUREAU MINISTRY OF JUSTICE: i. m. 17. p.

36 Kenichi NAKANE: „Prison Libraries” in *Japan: The Current Situation of Access to Books and Reading in Correctional Institutions*. In: *Library Trends*, Vol. 59, No. 3, 2011 („Library and Information Services to Incarcerated Persons: Global Perspectives” edited by Vibeke Lehmann), The Board of Trustees, University of Illinois, 2011. 446–447. p.

37 Japán Büntetés-végrehajtásról szóló törvény 70.§ (1) bek.

38 CORRECTION BUREAU MINISTRY OF JUSTICE: i. m. 17. p.

Havonta legalább két napig engedélyezni kell a könyvek „kikölcsönzését”. Az igazgatónak ajánlott figyelembe vennie a fogvatartottak érdeklődését, valamint a börtönképesség nagyságát és típusát, amikor újságelőfizetésekről dönt.³⁹

Kenichi Nakane kutatást végzett 2007 augusztusa és 2009 decembere között 7 büntetés-végrehajtási intézetben a „börtönkönyvtárakkal” kapcsolatban: az Ichihara Börtönben, a Shizuoka Börtönben, a Mine Rehabilitációs Központban, a Kawagoe Fiatalkorúak Börtönében, a Himeji Fiatalkorúak Börtönében, a Tokiói Fogva tartó Házban és a Hiroshimai Fogva tartó Házban. A kutatás alapján könyvek és magazinok vásárlásának lehetősége havonta 3–8 alkalommal biztosított (könyveket gyakrabban vásárolnak, mint magazinokat) az intézetekben. Van egy limit arra nézve, hogy egyszerre hány olvasmány vásárolható, ez 3 és 6 között van általában. A fogvatartottaknak személyes előfizetése is lehet egy-egy újságra. Az egyik intézménynek van egy megállapodása egy könyvkereskedővel arra vonatkozóan, hogy havonta egyszer felállít egy boltot az intézetben. Összességében havonta körülbelül 3–23 ezer azoknak a könyveknek és magazinoknak a száma, amit a fogvatartottak vásárolnak vagy ajándékba kapnak. Azonban egyik intézetben sincs könyvtár vagy hivatásos könyvtáros.

Korábban már említettem, hogy az általános irodalmak megtalálhatók a munkaterületeken is. Ezek közül a fogvatartottak a munkaszünetben vagy a szabadidejükben válogathatnak. Ott, ahol a fogvatartottak mozgása korlátozott, hetente kétszer szállítják a könyveket a lakóegységekbe. A gyűjtemények nagysága körülbelül 5–26 ezerre tehető. Az elítéltek választhatnak regények és szépirodalmi művek között, kivéve egy intézetet (Hiroshimai Fogva tartó Ház), ahol a könyvek 90%-a regény. A képregények, a szótárak, a jogi kiadványok szintén népszerűek. Csak bizonyos szintű együttműködés áll fenn 6 büntetés-végrehajtási intézet és az intézeten kívüli könyvtárak között. A könyvtárak különböző időpontokban „újrahasznosított” könyveket adományoznak a börtönöknek, egy könyvtár letéti gyűjteményt, és egy könyvtár pedig „mozgó könyvtárat” biztosít.⁴⁰

Nakane kifejti a tanulmányában, hogy az új büntetés-végrehajtási törvénnyel bevezetett azon szabály, hogy a fogvatartottak több személyes tárgyat tarthatnak maguknál, jelentősen növelte, néhol megduplázta a könyvek és más olvasmányok számát a börtönökben. Bár megnövekedett az érdeklődés az olvasás iránt, van mégis néhány aggodalomra okot adó tényező. Így például az elítéltek túl sok pénzt költenek az olvasmányokra, ahelyett, hogy félretennék azt a szabadulásuk időpontjára vagy az áldozatok kompenzációjára. Másrésztől szakadék keletkezik a fogvatartottak között arra vonatkozóan, hogy van, akinek van, míg másnak nincs könyve (így ez lopásra, konfliktusra adhat okot). Harmadsorban pedig a személyes könyvek nagy száma akadályozza a megfelelő börtönkönyvtárak kialakítását. Ha a fogvatartottak olvasás és információ iránti igényét biztosítják a saját könyveik, akkor nem lesz szükségük börtönkönyvtárra és a büntetés-végrehajtási intézet sem fogja érezni annak szükségességét.⁴¹

39 NAKANE: i. m. 449–450. p.

40 Uo. 450–451. p.

41 Uo. 456. p.

A legtöbb intézetben a fogvatartottak szerkesztik és nyomtatják a börtönújságot.⁴²

A börtön igazgatója – amennyire kivitelezhető – biztosítja a fontosabb aktuális ügyekkel kapcsolatos információhoz való hozzáférést az elítéltek számára a médián (például újság, tudósítás) keresztül.⁴³

Vallásgyakorlás, vallási rendezvények

A fogvatartottak által tartott istentiszteletet és más vallási rendezvényt nem tilthat meg és nem korlátozhat az intézet, kivéve, ha fennáll a kockázata, hogy a rend és a fegyelem fenntartását vagy az intézet ügyintézését akadályozná. A börtön igazgatójának elérhetőnek kell tennie a fogvatartottak számára, hogy vallási vezetők által tartott ceremónián vegyenek részt, vagy vallási vezetőktől vallási tanítást kapjanak. Amennyiben azonban fennáll a veszélye, hogy az ilyen részvétel akadályozná a rend és a fegyelem fenntartását, valamint az ügyintézését, az intézet igazgatója megtilthatja a vallási rendezvényen vagy oktatáson való részvételt.⁴⁴

A vallási szertartások erősítik a fogvatartottakat a hitükben, ápolják az erkölcsöt, és a nyugalom érzését adják. A vallási rendezvények mellett a börtön személyzetét is bevonják a személyes kérdésekkel kapcsolatos tanácsadásba, így a múltban elkövetett cselekménnyel kapcsolatos megoldatlan érzésekre és a szabaddulás utáni tervekre vonatkozóan.⁴⁵

Kapcsolattartás a külvilággal

Japánban az elítéltek a törvényben felsorolt személyekkel tarthatják a kapcsolatot, de a büntetés-végrehajtási intézet igazgatója engedélyezheti más személy számára is a látogatást, ha ez a jó kapcsolat fenntartása vagy más okból szükséges; és amennyiben nem áll fenn annak a kockázata, hogy a látogatás az intézeten belül a rend és a fegyelem zavarát okozná, továbbá nem akadályozza az elítélt személy megfelelő korrekciós kezelését sem.⁴⁶

Az intézet korlátozza a látogatások gyakoriságát havi legalább 2 alkalomra elítéltek esetében, azonban ez a gyakoriság az elítéltek jó magaviselete alapján növekszik. Más fogvatartottnál ez napi egy alkalmat jelent. Legalább 30 percesek a látogatások, de azok nagy száma miatt egy látogatás tartama 5 percre csökkenhet. A jogerősen még el nem ítélt fogvatartott és védője közötti látogatás időtartamát nem korlátozzák.⁴⁷

Az egyes büntetés-végrehajtási intézetek határozzák meg azt, hogy a fogvatartott hány levelet kaphat és küldhet. Így legalább havonta 4 levelet küldhetnek

42 CORRECTION BUREAU MINISTRY OF JUSTICE: i. m. 17. p.

43 Japán Büntetés-végrehajtásról szóló törvény 72. § (1) bek.

44 Uo. 67–68. §

45 CORRECTION BUREAU MINISTRY OF JUSTICE: i. m. 17. p.

46 Japán Büntetés-végrehajtásról szóló törvény 111. §

47 CORRECTION BUREAU MINISTRY OF JUSTICE: i. m. 19. p.

az elítéltek, míg más fogvatartottak napi egyet. Az elítéltek által küldött levelek száma azonban szintén a jó magaviselet alapján növekedhet.⁴⁸

A levelek ellenőrzése nem állandó jellegű, arra esetenként kerülhet sor. A japán büntetés-végrehajtási törvény szerint akkor, ha annak ellenőrzése az intézet rendjének és fegyelmének fenntartása, illetve az elítélt korrekciós nevelésének biztosítása miatt szükséges.⁴⁹

A levelezésen és a látogatáson túl a törvény még a telefonálásra és az egyéb telekommunikációs eszközökre tér ki. Amennyiben az elítélt az Igazságügyi Minisztérium rendeletében meghatározottak alá esik, azaz nyitott típusú intézetben helyezték el, és a javítása és rehabilitációja, valamint reintegrációja szempontjából hasznosnak ítélik, illetve ha szükséges, a börtön igazgatója engedélyezheti, hogy telefonon vagy az intézet rendje által meghatározott más telekommunikációs eszközzel tartsa a kapcsolatot a külvilággal. Amennyiben a rend és a fegyelem fenntartása, az elítélt korrekciós nevelésének biztosítása vagy más ok miatt szükséges, az intézet igazgatója kijelölhet egy személyt arra, hogy ellenőrizze a beszélgetést, vagy vizsgálat érdekében készítsen arról felvételt.⁵⁰

Higiénia és orvosi kezelés

A vasárnapot és az Igazságügyi Minisztérium rendelete által meghatározott napokat kivéve – amennyire lehetséges – a szabad levegőn megfelelő fizikai gyakorlatok lehetőségét kell biztosítani a fogvatartottaknak, azért, hogy fenntartsák az egészségüket, attól az esettől eltekintve, ha erre nincs lehetőség az intézet munkaidejében a tárgyalási napon való megjelenés körülményei miatt.⁵¹ A fogvatartottaknak napi több mint fél óra biztosított ilyen tevékenységekre. Mióta megnövekedett az idősek és a kábítószer-visszaélők száma, azóta speciális gyakorlatokat biztosítanak az érintetteknek, így például nyújtó gyakorlatokat.⁵²

A fogvatartottak kötelezettsége, hogy fenntartsák a testük, ruházatuk, személyes tárgyaik és az általuk mindennap használt helyiségek tisztaságát. Az intézetnek biztosítani kell a fürdés lehetőségét az elítéltek számára.⁵³ A fogvatartottaknak hetente legalább kétszer engedélyezett a fürdés. Általában férfiaknak 15 perc, míg a nőknek 20 perc fürdés a megengedett.⁵⁴

Az elítélt férfiak két vagy több olyan hajforma közül választhatnak, ami illeszkedik a munkavédelemhez és a jobb higiéniahoz. A nők pedig olyan stílusok közül választhatnak, amik nem akadályozzák a higiénia, az intézet fegyelmének és a munkabiztonságának fenntartását.⁵⁵

48 Uo. 19. p.

49 Japán Büntetés-végrehajtásról szóló törvény 127. § (1) bek.

50 Uo. 146–147. §

51 Uo. 57. §

52 CORRECTION BUREAU MINISTRY OF JUSTICE: i. m. 15. p.

53 Japán Büntetés-végrehajtásról szóló törvény 58–59. §

54 CORRECTION BUREAU MINISTRY OF JUSTICE: i. m. 15. p.

55 Uo. 15. p.

A börtön igazgatójának biztosítania kell az egészségügyi vizsgálatot a fogvatartott intézetbe kerülését követően azonnal, majd évente legalább egyszer, illetve mindazon esetekben, amikor annak szükségessége fennáll. Az elítélteknek alá kell vetniük magukat az egészségügyi vizsgálatnak, nem utasíthatják vissza a vérvételt, a radiográfiát vagy a szükséges orvosi kezelést sem.⁵⁶

Amennyiben a fogvatartott sérülést szenved vagy megbetegszik, illetve ha ennek fennáll a lehetősége, továbbá ha a fogvatartott megtagadja az étel és az ital fogyasztását, és ezzel veszélyeztetheti az életét, akkor a börtön igazgatójának azonnal biztosítania kell a börtönorvosi ellátást vagy más szükséges orvosi intézkedéseket. Az első esetben (megbetegszik, sérülést szenved), ha nem áll fenn a fogvatartott életének veszélye vagy mások megfertőzésének lehetősége, akkor csak olyan kezelést kaphat az elítelt, ami ellen nem tiltakozik. Amennyiben szükséges, a sérülés és betegség foka, valamint típusa szerint az ellátást olyan orvos is biztosíthatja, aki nem börtönalkalmazott. Az intézet igazgatója kötelezheti a fogvatartottat a büntetés-végrehajtási intézeten kívüli kórházi vagy klinikai kezelésre, ha az elkerülhetetlen.⁵⁷ Négy olyan egészségügyi központ van, ahol a fogvatartottak speciális orvosi ellátást kaphatnak.⁵⁸

Kivételes esetben a fogvatartott saját költségén meghatározhatja, hogy mely orvostól kér ellátást az intézeten belül, amennyiben korábban már kapott az orvostól ellátást.⁵⁹

A japán Büntetés-végrehajtási törvény kitér arra is, ha intézkedéseket kell tenni járványok megelőzése érdekében. Ha szükséges, akkor a fertőző betegségnek az intézeten belüli kialakulása vagy elterjedésének megelőzése érdekében egészségügyi vizsgálatot kell elvégezni, illetve orvosi ellátást vagy más intézkedést kell biztosítani, és védőoltást beadni, valamint a fertőzés veszélyének fennállása alatt a fertőző betegeket el kell különíteni.⁶⁰

Az idős, terhes vagy szoptató anyákat, illetve más fogvatartottakat, akiknek védelmező gondoskodásra van szüksége, azonos ellátásban kell részesíteni, mint a rokkantakat, azon sajátos körülményeik szerint, amelyek szükségessé teszik a védelmező gondoskodást.⁶¹

A fogvatartott kérelmére a börtön igazgatója engedélyezheti, hogy az anya gyermekét egy éves koráig a büntetés-végrehajtási intézetben gondozza. Ez a nő kérelmére maximum további hat hónappal meghosszabbítható, figyelembe véve a fogvatartott fizikai és mentális állapotát is. Ezekben az esetekben a gyermeknek ugyanolyan egészségügyi ellátásban és kezelésben kell részesülnie, mint a fogvatartottaknak.⁶²

56 Japán Büntetés-végrehajtásról szóló törvény 61. §

57 Uo. 62. §

58 CORRECTION BUREAU MINISTRY OF JUSTICE: i. m. 15. p.

59 Uo. 15. p.

60 Japán Büntetés-végrehajtásról szóló törvény 64. §

61 Uo. 65. § (1) bek.

62 Uo. 66. § (1)-(2) bek., (5) bek.